

УДК 343. 9. 02(477)

Юрій Миколайович КАНІБЕР,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету №6
Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7103-9012>

ПРОТИДІЯ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КРИМІНАЛІТЕТУ НА СТАН ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Протягом 2016-2019 років громадськість неодноразово спостерігала, як поліція видворяла за межі України кримінальних «авторитетів» і «злочинців у законі» іноземного походження. Повідомлення про подібні акції доволі поширені в засобах масової інформації державного і регіонального рівнів. Лише за останній рік було видворено за межі країни 11 з 14 затриманих іноземних «злочинців у законі». Проте вислані кримінальники знову намагаються повернутися в Україну після зміни документів, зміни прізвищ, за підробленими документами. «Як кажуть, ми їх у ворота, а вони у вікно. Іноді доходить до абсурду», – зазначає голова Національної поліції Сергій Князев (1).

Національна поліція спільно з СБУ з метою заборони в'їзду і можливого видворення завчасно вивчає певне коло осіб, що становлять загрозу національним інтересам та безпеці і в сукупності із групами підтримки складають транснаціональну злочинну спільноту, яка паразитує на середовищі етнічних мігрантів, асоційованих з місцевими кримінальними організаціями. Серед затриманих і видворених з країни кримінальних «авторитетів» близько 60% складають грузинські (за національністю і громадянством) «злочинці у законі». На другому місці – громадяни Росії кавказького походження, далі – представники вірменського та азербайджанського криміналітету. Прибули переважно з Грузії, РФ та Туреччини, Греції, куди вони перебрались на помешкання у зв'язку з посиленням кримінального переслідування у перших двох країнах. Потрапили на територію України переважно легально, а ті, кому було вже заборонено в'їзд раніше, вдавались до різних хитрощів: змінювали прізвища, документи, використовували підроблені паспорти, нелегально перетинали кордон без реєстрації поза пунктами пропуску (2). У минулому ці особи – досвідчені, визнані у кримінальному світі переважно «короновані злочинці у законі», що вчиняли тяжкі злочини, мають неодноразові довгі терміни відбування покарань у вигляді позбавлення волі або придбали «титул» на комерційних засадах, підтримують цінності кримінальної субкультури і живуть за її законами, мають суттєві транскордонні зв'язки і визнання у кримінальному світі. Окремі з них перебували на території України до 20 років і відбули декілька термінів позбавлення волі, довгий час перебували у розшуку

Інтерполу. Мета їх прибуття і невпинного повернення в Україну виключно злочинна: організація і управління злочинними спільнотами різного типу, розподіл сфер впливу між угрупованнями і вирішення конфліктів у злочинному середовищі, комерційна коронація «злочинців у законі», призначення злочинних комісарів – «смотрящих», залучення молоді до злочинної діяльності, створення і підтримання етнічних кланів, кримінальних традицій, вплив на криміногенну ситуацію у виправних колоніях, організація наркотрафіку, захоплення ринків збуту товарів, курування оптовими ринками і суб'єктами бізнесу, організованими групами квартирних крадіїв, крадіїв автомобілів, «барсеточників», фактично їх цікавлять всі напрямки криміналу – від крадіжок і пограбування до кримінального і напівкримінального бізнесу.

І правоохоронці, і законодавці, і науковці визнають, що така навала іноземного криміналу суттєво погіршує криміногенну ситуацію в країні, сприяє розвитку організованої злочинності, культивуванню злочинних традицій і субкультуральних цінностей. Очевидно, що цей процес має зовнішні і внутрішні чинники. Зовнішнім фактором безумовно є посилення кримінальної відповідальності щодо осіб, які мають провідне місце у злочинній ієрархії і організованій злочинності, у Грузії (у 2005 році встановлена кримінальна відповідальність «злочинців в законі» та за приналежність до злочинної спільноти) і Росії (у 2019 році посилена кримінальна відповідальність за різні форми участі у діяльності організованих злочинних угруповань), що змушує злочинців шукати більш безпечні від кримінальної відповідальності країни, зокрема приваблює Україна. Суттєвими внутрішніми факторами, що сприяють негативним тенденціям проникнення іноземного організованого криміналітету в українську кримінальну дійсність, є, по-перше, дестабілізація соціально-політичного становища в країні, послаблення державних інституцій, правоохоронної системи, кримінальної юстиції, по-друге, відсутність належних правових засобів протидії зазначеним проявам організованої злочинності.

Національна поліція, СБУ разом із Державною міграційною службою за рішенням суду можуть застосувати до іноземців, що незаконно знаходяться на території України або законно, проте загрожують національній безпеці і громадському порядку, лише заходи адміністративного впливу: примусове видворення за межі України (реадмісія, екстрадиція, депортація) або заборона в'їзду небажаним особам, які не виконують в силу незначного карального впливу запобіжних функцій, тому ігноруються криміногенно налаштованими іноземцями. На наш погляд, оновлена Верховна Рада в терміновому порядку повинна буде повернутись до розгляду пропозицій, які були сформульовані у відхиленому законопроекті № 1188 2016 року, що пропонував доповнити частину 3 ст. 27 КК України, передбачивши, що до числа організаторів злочинних угруповань відносяться особи, які

причетні до створення, керівництва і фінансування злочинних угруповань, а також особи, які мають статус «зłodія у законі». Необхідно також криміналізувати дії іноземців з можливістю застосування до осіб, які незаконно знаходяться на території України, кримінального покарання у вигляді позбавлення волі до п'яти років.

Список бібліографічних посилань:

1. Українська правда URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/02/18/7206958>.

2. Сайт відділу комунікації поліції Києва URL: <https://www.npu.gov.ua/news/golovne/stolichni-operativniki-zatrimali-zlodiya-u-zakoni-nukrigalskogo/>.

УДК 343. 132

Віктор Миколайович КИСЕЛЬОВ,

викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ПІДОЗРЮЄТЬСЯ У СКОЄННІ ЗЛОЧИНУ

Проблема правового регулювання інституту затримання у кримінальному процесі України на етапі інтеграції до світової спільноти є досить актуальною, оскільки дослідження правозастосовної практики правоохоронних та судових органів свідчить про те, що даний примусовий захід застосовується достатньо широко. З урахуванням того, що затримання особи пов'язане із втручанням у сферу її конституційного права на свободу та особисту недоторканність, виникає потреба у створенні ефективного механізму захисту прав затриманої особи, що матиме позитивний вплив на стан дотримання закону органами, що здійснюють боротьбу зі злочинністю.

Найбільш значущою гарантією прав людини, встановленою ст. 29 Конституції України, є право на свободу та особисту недоторканність. Статтею 29 Конституції України встановлено, що ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання